

Staatscommissie: Werk actief aan een gelijkheidsplicht publieke sector

De Staatscommissie tegen Discriminatie en Racisme constateert dat discriminatie door de overheid structureel voorkomt. Deze institutionele discriminatie is vaak onzichtbaar en heeft diepgaande impact op mensen die ermee te maken krijgen. De staatscommissie onderzoekt op dit moment wat de Nederlandse regering kan doen om discriminatie te bestrijden en gelijkheid in de publieke sector te bevorderen. De staatscommissie overhandigt vandaag een briefadvies aan de minister van Binnenlandse Zaken, met de eerste bevindingen van het onderzoek dat in september 2025 verschijnt. De staatscommissie adviseert de uitwerking van een Gelijkheidsplicht Publieke Sector.

Het verbod op discriminatie, verankerd in artikel 1 van de Grondwet, wordt in de praktijk onvoldoende nageleefd door de overheid zelf. "Discriminatie door de overheid ondermijnt de rechtsstaat en veroorzaakt mentale schade bij mensen. Dit maakt onze samenleving kwetsbaar", stelt Joyce Sylvester, voorzitter van de staatscommissie. Omdat in Nederland wetgeving ontbreekt om institutionele discriminatie en racisme effectief aan te pakken, richten wij onze blik op het buitenland. We onderzoeken aan welke internationale en Europese wettelijke verplichtingen gelijke behandeling door de overheid moet voldoen, en hoe dat in ons land is doorgevoerd. Daarbij kijken we in het bijzonder naar voorbeelden van wetgeving in Engeland en Ierland."

Gelijkheidsplicht Publieke Sector

Op basis van het internationaal en Europees recht heeft de overheid de plicht discriminatie actief te bestrijden. Dat betekent dat overheidsinstanties in besluitvorming, wet- en regelgeving en uitvoering altijd rekening houden met het belang van gelijke kansen en gelijke behandeling. Sylvester: "Internationale verdragen verplichten de overheid proactiever aan de slag te gaan met het bevorderen van gelijkheid, maar Nederland laat steken vallen en blijft achter. Ministeries, uitvoeringsorganisaties en gemeenten moeten nu aan de slag".

Een gelijkheidsplicht voor de publieke sector, zoals de Engelse en Ierse Public Sector Equality Duty (PSED), kan dit probleem oplossen. Deze wettelijke plicht is een mooi voorbeeld van hoe overheidsorganisaties in Engeland en Ierland verplicht risico's op discriminatie beperken. "In Engeland en Ierland rapporteren overheidsorganisaties periodiek over hun inspanningen om gelijkheid te vergroten. Dit is een actievere benadering dan in Nederland, waar we alleen ingrijpen bij meldingen van discriminatie", benadrukt de commissievoorzitter.

Nu al aan de slag

Het briefadvies van de staatscommissie helpt overheidsinstanties om discriminatie en racisme in hun eigen organisaties proactief op te pakken en in gesprek te gaan over noodzakelijke normen en de toepassing daarvan. Een wetgevingstraject kost tijd, maar ook zonder nieuwe wetgeving kunnen overheidsinstanties al aan de slag. Bijvoorbeeld met de Discriminatietoets Publieke Dienstverlening die de staatscommissie heeft ontwikkeld. Daarmee kunnen overheidsorganisaties inzicht krijgen in risico's op discriminatie in hun dienstverlening, en die actief aanpakken.

Vierde voortgangsrapportage

In september 2025 presenteert de staatscommissie haar vierde voortgangsrapportage met concrete varianten voor de invoering van een gelijkheidsplicht in de publieke sector. Deze varianten zijn gebaseerd op het Britse en Ierse model en bestaan uit de volgende bouwstenen: *regelen*, *verantwoorden* en *toezien*. Sylvester: "Ons onderzoek is een startpunt. Na publicatie gaan we met maatschappelijke partijen, politici en overheden in gesprek over de invoering van een gelijkheidsplicht in Nederland."